

ИЗПОЛЗВАНЕ НА ИНФОРМАЦИОННИ И КОМУНИКАЦИОННИ ТЕХНОЛОГИИ В ОБУЧЕНИЕТО ПО БЪЛГАРСКИ ЕЗИК ЗАПЕТАЯ В СЛОЖНОТО СЪСТАВНО ИЗРЕЧЕНИЕ

Красимира Христева, София Вladoва

Гимназия „Иван С. Аксаков“, гр. Пазарджик
Ул. „Сан Стефано“ № 1
aksakov@gbg.bg

Ключови думи: *информационно общество, ИКТ в класната стая, езикова култура, ИКТ в обучението по български език*

Информационното общество е степен на развитие на едно общество, в което съвременните информационни технологии проникват в тъканта на самите отрасли на икономиката, инфраструктурата, образованието, бита и останалите области на живота.

Информационното общество е предизвикателство на прехода и като такова то има своите приоритети. Технологиите излизат на преден план, а общество, което реализира върховете за културата на времето технологии, е преуспяващо общество, което има сериозни шансове да оцелее. Живеем в епохата на глобализация, в която културата на индустриалното общество отстъпва мястото си на културата на информационното общество.

Информационните и комуникационни технологии и информацията са стратегически фактор за развитие на обществото и неговите градивни страни. Те дават възможност на личността да придобие творческа независимост, повишават самочувствието и самоуважението в професията и изграждат самооценка при анализа на избрания собствен път на развитие. Неизбежни са промените в мястото и ролята на личността в обществото. Създават се условия за изграждане на човека като цялостна личност, която ще реализира интелектуалния и творческия си потенциал във взаимодействие с природата, обществото и другите хора.

Образованието е сектор, който силно се влияе от развитието на информационните и комуникационни технологии (ИКТ). Въвеждането им в образователната система поставят обучението пред нови интелектуални предизвикателства и правят процеса на обучение по-гъвкав и по-ефективен по време, пространство и достъп до информация. Чрез новите форми и технологии на обучение се изгражда позитивно отношение, стимулира се нестандартното евристично мислене, развиват се умения за екипна работа и за трансформация на знанията в други научни области. Новите

информационни технологии вече са неизменна част от нашето ежедневие – бързо навлизат във всички сфери на обществения живот. Училището не може да остане встрани от този процес. Познаването им и активното им прилагане в образователния процес ще гарантира на учениците и учителите възможността да разгърнат пълния си потенциал.

Националната стратегия за въвеждане на ИКТ в българското училище, приета с решение на XXXIX-то Народно събрание, е мащабна мярка за сериозното навлизане на информационните и комуникационни технологии в българското училище. Безплатният високоскоростен интернет във всяко българско училище до края на 2007 г., изграждането на национален образователен портал, на който ще бъдат разположени електронни курсове, с възможност за едновременно достъп на 1 000 000 потребители, осигуряването на мултимедия във всяко българско училище до края на 2006 г. ще превърнат училището в модерна институция, която обучава със съвременни методи и средства.

Все повече компютрите навлизат в класната стая, където могат да бъдат използвани за изложение на новите знания и за самостоятелна работа на учениците. В “Проектиране и изработване на материали за преподаване и учене” доц. Румяна Пейчева посочва педагогическите функции на използването на компютрите в класната стая.

- “ 1. Преподаването не облагодетелства само група ученици, които имат афинитет към слухово възприятие на информацията.
2. Ученето става по-интересно и емоционално.
3. Подпомага се разбирането и помненето.
4. Мотивацията се засилва.
5. Съдържанието се представя многоаспектно, по-пълно и по-достоверно.
6. Абстрактните понятия и теории се конкретизират и визуализират.
7. Провокира се мисленето и въображението.
8. Стимулират се асоциативни връзки и отношения. “

Мозъците на българските ученици трябва да станат мислещи машини, а не складове за факти, дати и числа, които може би никога няма да им потрѣбват или при нужда да ги намират в базата данни чрез компютѣра.

Интегрирането на новите ИКТ в обучението по български език играе ролята на фактор, който довежда до смяна на образователната парадигма. В “Показатели за качество на обучението по български език в средното училище” Татяна Ангелова и Красимира Алексова посочват, че “обогатяването на начините за общуване в рамките на педагогическата и на естествената интеракция, нарастването на възможностите да се организира и осъществява

общуване в рамките на обучението по български език (както в социокултурните условия, така и в европейското училище) диктуват вида, съдържанието и функциите на показателите за качество на обучението по български език”, като посочват и важните индикатори за това: използването на образователните технологии, поставящи в центъра ученика, новите информационни и комуникационни технологии, променените роли на ученика и учителя, при които ученикът е партньор, а учителят- консултант.

През 1995 г. авторитетни индустриалци от цяла Европа на Кръгла маса идентифицират ключовите фундаментални и социални умения за подготовката на бъдещия гражданин на Европа, като на първо място посочват: “Владеенето на официалния за страната език, включително правопис и структуриране на изречението”.

А в българското училище вече повече от половин век е трайна тенденцията за изучаване преди всичко на българска и чужда литература в гимназиалния курс, като изучаването на български език остава в сянка. Това води до дисбаланс между езиковата и литературната подготовка на учениците. Учителите, които гледат на себе си като на филолози, помнят, че в гимназиалния курс преподават български език и литература, а не само литература. Те знаят, че бъдещият зрелостник трябва да бъде подготвен не само като културен читател, интерпретатор на българска и чужда художествена литература, а и като човек, който умее да си служи с езика в най-широк смисъл.

Овлаждането на пунктуационната норма е от изключителна важност за езиковата култура на учениците и един от критериите за оценка на ученическите писмени текстове.

Правилното оформяне на писмения текст компенсира информацията, която се губи при писменото общуване и която се набавя чрез други комуникационни канали при устното общуване. Водещ при формирането на пунктуационните умения на учениците е синтактичният принцип, върху който се основава българската пунктуация. Но на практика в обучението се прилага, условно казано, “лексикален” принцип, т.е. запетая се пише и не се пише пред определени думи. Оттук произтича и трудността за учениците в случаи на ограждаща употреба на запетая, когато обособената част, вметнатата дума (вметнатият израз) и подчиненото изречение не се намират нито в началото, нито в края на изречението. В тези случаи най-често е поставен отварящият препинателен знак, но не е поставен затварящият препинателен знак. Трудни се оказват за учениците и случаите, в които подчиненото изречение не е въведено чрез най-лесните за разпознаване подчинителни съюзи и съюзни думи (че, който, когато, защото).

Работата по пунктуация в обучението по български език е завършващ етап в 7 клас. Но трудностите в прилагането на усвоените знания се оказват препъникамъчета и за учениците от гимназиалния курс. Реализираният интегриран урок по български език и информационни и комуникационни технологии в часовете по ЗИП с ученици от 11 клас в Гимназия “Иван С. Аксаков”, гр. Пазарджик е обобщителен и поставя в центъра на обучението лингвистичните знания и пунктуационните умения на учениците, свързани с пунктуацията на подчинените изречения в състава на сложното съставно изречение, както и с пунктуацията при употреба на обособени и вметнати конструкции в сложното съставно изречение. Това определи и целите на урока на тема “Запетая в сложното съставно изречение” :

1. Да се затвърдят уменията на учениците да определят границите на главно и подчинено изречение.

2. Да се затвърдят уменията на учениците да поставят запетая на границата на главно и подчинено изречение, да виждат всички видове обособени и вметнати части в тях и да поставят препинателен знак.

3. Да се научат да контролират вниманието си при изпълнение на задачите.

4. Адекватно да реагират на забележките и изискванията при изпълнението на задачите.

За постигането на тези цели в урока са използвани:

1. Припомняне на усвоени синтактични знания, които подпомагат трайното овладяване на знанията за строежа на изречението, за смисловите връзки между изграждащите го прости изречения и за начините на тяхното свързване в синтактична цялост.

Слайдове 3, 4, 5

2. Задача за разпознаване на конкретно синтактично явление, чийто аналитичен характер поставя в логическа система знанията и уменията на учениците за работа със сложни изречения.

Слайд 6

3. Задачи за сравнителен анализ, развиващи логическото мислене:

- а) слайд 7 - сравняване на сложни съставни изречения, които имат сходен синтактичен строеж с посочените схеми.

- б) слайд 8 – графично изобразяване на изреченията, за да се открият несъответствията с познатите до този момент схеми.

- в) слайд 9, 10 – закономерно достигане до усвоено лингвистично знание за употреба на запетая в сложното съставно изречение с косвен въпрос, да-изречение и подчинено изречение, въведено с два подчинителни съюза един до друг.

4. Задача за затвърдяване на пунктуационни умения и лингвистични знания чрез редактиране

а) слайд 11 - поставяне на пропуснати запетаи и мотивиране на избора.

б) слайд 12 - затвърдяване на усвоено знание за липса на запетая, когато подчинителното изречение е въведено с уточняващо наречие или с отрицателна частица НЕ и уточняващо наречие.

5. Задачи за наблюдение и анализ - слайдове 13, 14, 15 – които служат за затвърдяване на овладени знания за употреба на запетая в последователно подчинени изречения и при обособени части.

6. Задачи за самоконтрол и самооценка - тестове със заглавия: Контролен тест, Пунктуационна загрявка и Изпитанието

За презентирането на урока са използвани: програмата Microsoft Power Point, език за програмиране HTML, и Microsoft Word

Презентирането на информацията с Power Point осигурява ново съдържание на общуването на учителя с учениците, както и между самите тях. Учителят е помощник и съветник, окуражава, стимулира интереса и желанието за учене, създава качествени обучаващи материали, структурира и координира дейностите, подпомага и консултира процеса, наблюдава работата на екипите и оценява. Учениците правят анализ на текст, систематизират данни в таблица, работят с компютър - ползват програмата Power Point, работят в уърдов документ, добиват представа за документ, създаден с езика на програмирането HTML. Учениците се формират умения за работа в екип, чувство за отговорност и самодисциплина, умение за вземане на решения, инициативност, творчество. Учениците са мотивирани и отговарят за качеството на знанията и уменията по български език и за резултатите от тях. Те проявяват своите качества и умения във виртуална среда, без това да е свързано със средства, рискове или фатални последици. ИКТ осигуряват възможност за качествена тестова проверка (висока обективност на оценяването, включване на разнообразни задачи, бързина на проверката), при която учениците правят самооценка на работата си и на равнището на усвоените знания и умения.

Използването на Power Point за презентиране на информацията осигурява непрекъснат зрителен контакт с учениците. Чрез схеми и таблици се подкрепя словесната идея, представена от учителя. Слайдовете за урока се подготвят предварително, но има и интерактивни слайдове, съдържащи въпроси, празни полета, клетки, редове, таблици за попълване, схеми. Създаването на слайдовете с помощта на компютър ги прави висококачествени по отношение на табличното изпълнение, шрифтовете и динамичното представяне на информацията.

ИКТ обогатяват общуването в процеса на обучение, “но използването им следва да бъде добре обмислено и целенасочено и да се преценява доколко те могат да допринесат за осъществяване на междуличностно общуване, както и потенциалната им възможност да предизвикат процес на учене, защото възможностите на ИКТ да провокират появата на процес на учене е много по-голяма, когато биват използвани като посредник в педагогическото общуване, отколкото сами по себе си от ученика”.

Литература:

1. Ангелова, Т., Алексова, Кр., Показатели за качество на обучението по български език, сп.Български език и литература, кн. 2, 2005
2. МОН, Национална стратегия и план за действие за въвеждане на ИКТ в българските училища (2005 – 2007 г.)
http://www.minedu.government.bg/opencms/export/sites/mon/left_menu/documents/strategies/strategia_ikt.pdf
3. МОН, Национална програма за развитие на училищното образование и предучилищната подготовка (2006 - 2015 г.),
<http://www.minedu.government.bg/opencms/opencms/>
4. Пейчева, Р., Проектиране и изработване на материали за преподаване и учене, Семинар за обучение на обучители на учители в използване на ИКТ, СУ “Св. Кл. Охридски”, С. 2005, CD-R.
5. Пейчева, Р., Използване на компютрите в класната стая - история и съвременност, Семинар за обучение на обучители на учители в използване на ИКТ, СУ “Св. Кл. Охридски”, С. 2005, CD-R.